

ÎNCĂLCAREA DREPTULUI DE AUTOR PRIN "PIRATAREA" OPERELOR AFLATE PE SUPORT ELECTRONIC

lect. univ.dr. Daniela Gabi Gărăiman
conf. univ. dr. Edmond Gabriel Olteanu

The paper is dealing with a huge problem of the modern society: electronic piracy. A few modalities of frustrating the copyright and some technical methods able to protect the authorial works which exist on an electronic support. The idea of "personal use" is also treated in the perspective of the "piracy" problem.

1. Noțiunea de "piraterie". Dreptul de autor are ca principală caracteristică exclusivitatea conferită titularului acestuia în a autoriza exploatarea operei, indiferent de suportul acesteia¹. Opera aflată pe suport electronic, beneficiază de un statut aparte, în sensul că prin modalitatea de stocare și distribuire are chiar rolul de a circula și de a fi accesată rapid. Această finalitate prezintă și dezavantajul că protecția drepturilor patrimoniale de autor nu mai poate fi realizată astfel cum titularul și-ar dori. Din acest motiv, s-au căutat mijloace tehnice care să asigure autorul unei opere că aceasta nu va fi utilizată fără acordul lui. În replică, din rațiuni materiale, au existat persoane care au încercat și de multe ori au reușit să înlăture aceste piedici tehnice, "munca" lor fiind numită piraterie.

Tradițional, cuvântul pirat a fost legat de acțiuni realizate pe mare în afara națiunilor suverane. Prin extinderea sensului, un pirat informatic desemnează o persoană care se dedică deturnării de fonduri efectuate în Internet, sau copierii operelor fără respectarea drepturilor de autor sau copyright-ului.² Astfel, s-a ajuns ca, generic termenul de "piraterie" să fie utilizat, pentru a descrie încălcarea deliberată a copyright-ului la scară comercială.³ Efectele pirateriei sunt diverse, pornind de la prejudicierea celor care muncesc pentru crearea și terminând cu destinatarul operei, care nu va mai avea parte de rezultatul unei munci de creație diverse ci de o ofertă uniformă, standardizată.⁴

În concluzie, cuvântul piraterie acoperă ca sens, în materia operelor aflate pe suport electronic, toate copiile realizate fără consimțământul titularilor de drepturi intelectuale, fiind încălcat astfel dreptul exclusiv al autorului de a autoriza utilizarea⁵ unei opere de către alte persoane. Pot fi realizate mai multe clasificări ale pirateriei în funcție de mijloacele și mediul de reproducere folosit, de tipul operei piratate și de scop:

a) din punct de vedere al mediului de reproducere și distribuire folosite: analogic și digital, cu distribuire prin intermediul suportului material și cu distribuire prin rețeaua Internet;

¹ Viorel Roș, Dragoș Bogdan, Octavia Spineanu-Matei - *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 33 și urm.

² <http://fr.wikipedia.org/wiki/Piraterie>

³ Site-ul oficial al *International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)*, http://www.ifpi.org/site-content/antipiracy/what_is_piracy.html

⁴ *Colloque sur la piraterie audiovisuelle*, Rencontre avec les studios américains et internationaux, 16 mai 2004, <http://www.culture.gouv.fr>

⁵ Art. 12 din Legea nr. 8/1996 modificată prin Legea 285/2004, O.U.G. nr. 123/2005 și O.U.G. nr. 190/2005

- b) din punct de vedere al obiectului piratat: opere audio, opere video și opere multimedia;
- c) din punct de vedere al scopului: obținerea de profit din comercializare operelor contrafăcute și folosire privată (piraterie "domestică")

2. Pirateria în mediu analogic și digital. A. Pirateria analogică. Pirateria operelor audiovizuale nu este un fenomen nou, nașterea lui fiind legată de apariția mijloacelor de reproducere, în general și de accesul publicului larg la aceste mijloace, în special. Pierderile datorate pirateriei analogice a operelor americane în întreaga lume se ridică la 25-30 miliarde de USD anual⁶. Pirateria videocasetelor reprezintă duplicarea, distribuția și vânzarea ilegală a videocasetelor apărute prin drept de autor. MPAA⁷ a canalizat investigațiile pe facilitățile ilicite de duplicare și pe laboratoarele perfecționate în crearea și distribuția de videocasete pirat. Acestea au fost adesea capabile să producă anual sute de mii de casete ilegale ce sunt distribuite prin diverse filiale. Ca metode de duplicare se cunosc: camcording⁸, screeners⁹, back-to-back copying¹⁰.

Identificarea casetelor ilegale se realizează prin absența unor indicatori ca: lipsa semnelor speciale de marketing de pe cutia casetei, etichetarea de proastă calitate, lungimea casetei nu corespunde timpului de rulare al filmului, calitatea inferioară.

B. Pirateria digitală. Dacă în universul analogic pirateria s-a dezvoltat într-o manieră importantă, în era digitală, prin numerizarea operelor, fenomenul pirateriei este de mare amploare. La ora actuală, este posibilă reproducerea unei opere audiovizuale, la costuri foarte mici, fără pierderea calității prin realizarea clonelor identice cu originalul. Numerizarea operelor, indiferent de natura acestora-fotografie, text, sunet, imagine sau reprezentare grafică-, facilitează reproducerea și reprezentarea lor.

Două evoluții tehnice au incidentă majoră asupra difuzării operei audiovizuale: utilizarea pe scară largă a CD-ROM-urilor ce permit citirea operelor muzicale din sistemele de calcul în aceeași manieră ca cititoarele de CD-uri audio și dezvoltarea internet-ului și crearea www-ului cu legături hipertext ce permit navigarea de la un site la altul printr-un simplu clic al mouse-ului.

Pirateria discurilor optice este principalul factor în sectorul audiovizual. Acestea includ Laser Discurile (LD), Video Compact Disc (VCD) și Digital Versatile Disc (DVD) care au tehnologie de fabricație ieftină și sunt ușor de distribuit. În țările în care se respectă prea puțin drepturile de proprietate intelectuală, uzinele de replicare în masă se dezvoltă și inundă lumea întreagă cu DVD-uri contrafăcute.

Dezvoltarea recentă a Internetului, spațiu de cunoaștere și informație, a accentuat, din păcate, difuzarea masivă a operelor piratate. Pirateria online este un fenomen relativ nou dar cu dezvoltare rapidă și reprezintă utilizarea neautorizată online a operelor audiovizuale, fiind ilegale vânzarea, comerțul, distribuția, concesiunea în scopul

⁶ Site-ul oficial al *International Intellectual Property Association* (IIPA) <http://www.iipa.com/>

⁷ Site-ul oficial al *Motion Picture Association of America* (MPAA), <http://www.mpa.org/anti-piracy/>

⁸ În acest caz pirații utilizează o cameră video pentru a înregistra opera în sălile de cinema, teatru sau în timpul concertului, după care înregistrează aceste opere pe videocasete vide sau chiar pe discuri optice în scopul distribuirii ilegale.

⁹ În cazul screeners-ului, copiile ilegale sunt realizate după copii legitime utilizate pentru testarea pieții sau în scopuri comerciale.

¹⁰ O copie back to back este o videocasetă pirat realizată prin conectarea a 2 VCR și copierea casetei originale pe una vidă.

transmiterii ori publicării acestor opere pe Internet. Se poate spune că această nouă libertate de acces la cunoștință și la informație, de descoperiri, curiozități și schimburi trebuie să fie însoțită de responsabilități noi și de consecințele acestor responsabilități.¹¹

Formele de piraterie online includ¹²: Downloadable Media¹³, Hard Goods Piracy¹⁴, Streaming Media¹⁵, Circumvention Devices¹⁶.

O delimitare strictă între mijloacele de reproducere și mediile de transmitere nu poate fi însă realizată deoarece aceste două fenomene sunt legate. Există din ce în ce mai multe DVD-uri piratate al căror conținut este descărcat din Internet. La ora actuală nu se vorbește numai despre fapta utilizatorului inconștient sau izolat, pirateria fiind un delict organizat, veritabile filiere încărcând și introducând în resursă primele copii piratate ale unui film.¹⁷

3. Pirateria operei audiovizuale. A. Pirateria operei audio. În relația cu industria muzicală pirateria se referă la copierea neautorizată și pot fi indicate 3 categorii:¹⁸

a) pirateria simplă - reprezintă duplicarea neautorizată a înregistrărilor originale în scop comercial fără consimțământul proprietarului drepturilor. Pachetul pirat este diferit de cel original, fiind adesea compilații, fie "greatest hits" ale unui artist specific, fie colecții specifice unui gen ca "dance tracks".

b) falsificări - operele sunt copiate și împachetate pentru a semăna cu originalul cât mai mult posibil. Mărcile și logo-urile originale sunt reproduse astfel încât consumatorul să considere că achiziționează un produs original.

c) bootlegs-uri - înregistrări neautorizate ale emisiunilor sau recitalurilor "live" ce sunt duplicate și vândute fără acordul artistului, compozitorului sau companiei de înregistrări.

Un fenomen deja banal, intrat în totalitate în "cotidian" îl reprezintă descărcarea fișierelor muzicale din Internet. În cazul muzicii, unitatea piratată este, în general, un titlu și nu un album întreg, pirații mergând pe ideea descărcării unui MP3 în locul cumpărării unui album complet din care numai o melodie este îndrăgită. Descărcarea unei copii a unei melodii este mai mult decât satisfăcătoare în ceea ce privește calitatea redării și timpul de descărcare. În plus, piesele muzicale piratate au o utilizare flexibilă, nefiind dependente de calculator. O melodie în format MP3 poate fi ascultată pe diverse suporturi în contexte diferite.

¹¹ *Colloque sur la piraterie audiovisuelle*, Rencontre avec les studios américains et internationaux, 16 mai 2004, <http://www.culture.gouv.fr>

¹² Site-ul oficial al *Motion Picture Association of America* (MPAA) <http://www.mpa.org/anti-piracy/>

¹³ Downloadable Media se referă la fișiere digitale care permit ca operele audiovizuale să fie compresate și încărcate într-un calculator.

¹⁴ Pirateria Hard Goods se referă la vânzarea, distribuția și/sau comerțul ilegal al copiilor filmelor în orice format incluzând videocasetele și toate mediile optice. Acestea sunt vândute prin intermediul site-urilor sau oferite în urma e-mail-urilor de solicitare.

¹⁵ Streaming media se referă la transmisia sau transferul datelor care sunt furnizate utilizatorilor online în timp real.

¹⁶ Circumvention Device este un mediu fizic sau un fișier digital care permite distrugerea sau anihilarea conținutului de protecție atașat unui film, video, disc în scopul securizării conținutului.

¹⁷ *Colloque sur la piraterie audiovisuelle*, Rencontre avec les studios américains et internationaux, 16 mai 2004, <http://www.culture.gouv.fr>

¹⁸ Site-ul oficial al *International Federation of the Phonographic Industry* (IFPI), http://www.ifpi.org/site-content/antipiracy/what_is_piracy.html

Totodată, consumul muzical este, în general permanent, piratul conservând fișierele muzicale pentru utilizare multiplă, în special datorită dimensiunilor relativ mici ocupate. Același avantaj al dimensiunii reduse permite schimbul rapid al melodiilor existând la ora actuală numeroase suporturi ce facilitează acest schimb.

Statisticile arată că nivelul pirateriei muzicale este, la ora actuală, foarte ridicat:

- 3,6 milioane de cântece sunt descărcate ilegal în fiecare lună numai în Statele Unite.¹⁹
- industria muzicală estimează că din 2001 sunt înregistrate mai multe CD-uri cu muzică pirată decât CD-urile vândute.²⁰
- industria muzicii a pierdut în Franța 30% din cifrele sale de afaceri în 2004.²¹

B. Pirateria operei video. Pirateriei în domeniul video presupune, în primul rând, realizarea unui "master", fie prin înregistrarea pirată a filmului cu o cameră video în sala de cinema ("screener"), fie prin procurarea unei casete sau DVD și realizarea unei copii a acesteia, evitând sau anihilând eventualele metode tehnice de protecție a acestora. Filmul este apoi codat într-un format specific (DivX sau Rip). Din acest moment, piratul poate păstra copia pentru sine, stocând-o pe discul dur sau inscripționând-o pe un CD sau DVD). De asemenea, fișierul informatic memorat într-un disc dur într-un sistem poate fi apoi pus la dispoziție pe Internet prin intermediul sistemelor de tip P2P. Copia inscripționată pe CD sau DVD poate fi, la rândul ei, distribuită prin mijloace clasice.

Spre deosebire de pirateria muzicală, pirateria video digitală este mai recentă, mai puțin răspândită și necesită un minim de cunoștințe tehnice. Din punct de vedere al operei, descărcarea filmelor este de durată și complexă. În acest caz se ridică problema dimensiunii foarte mari a fișierului (peste 700 MB), vizionarea în număr redus de ori (chiar unică), dependența vizionării de suportul tehnic computerizat.

Cu toate acestea, există un milion de filme piratate care se schimbă în fiecare zi prin Internet numai în Franța.²²

4. Măsuri tehnice de combatere a pirateriei în domeniul audiovizual. În modificările aduse Legii dreptului de autor și a drepturilor conexe²³ au fost introduse norme privind măsurile tehnice de protecție privind regimul drepturilor. Astfel, autorul unei opere, artistul interpret sau executant, producătorul de fonograme ori de înregistrări audiovizuale, organismul de radiodifuziune sau de televiziune și fabricantul de bază de date pot să instituie măsuri tehnice de protecție a drepturilor recunoscute prin lege. Prin măsuri tehnice, în sensul legii, se înțelege utilizarea oricărei tehnologii, a unui dispozitiv sau a unei componente care, în cadrul funcționării sale normale, este destinată să împiedice sau să limiteze actele care nu sunt autorizate de titularii drepturilor recunoscute prin prezenta lege.²⁴

¹⁹ Tia Hall, *Music piracy and the audio home recording act*, <http://www.law.duke.edu>

²⁰ Tia Hall, *Music piracy and the audio home recording act*, <http://www.law.duke.edu>

²¹ *Colloque sur la piraterie audiovisuelle*, Rencontre avec les studios américains et internationaux, 16 mai 2004, <http://www.culture.gouv.fr>

²² *Colloque sur la piraterie audiovisuelle*, Rencontre avec les studios américains et internationaux, 16 mai 2004, <http://www.culture.gouv.fr>

²³ Legea nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, modificată și completată prin Legea nr. 146 din 24 iulie 1997, Legea nr. 285 din 23 iunie 2004 și Ordonanța de urgență nr. 123 din 1 septembrie 2005

²⁴ Art 138⁵ al. 1 și 2 din Lege

Modificările sunt în acord cu Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2001/29/CE din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională care în art. 6 definește măsurile tehnice ca fiind toate tehnologiile, dispozitivele sau componentele care, în cadrul funcționării normale, sunt destinate împiedicării sau limitării, în ceea ce privește operele sau alte obiecte protejate, acte neautorizate de titularul unui drept de autor sau drept conex dreptului de autor conform legii sau de titularul unui drept *sui generis* prevăzut în capitolul III al Directivei 96/9/CE.

Există de mulți ani mari firme producătoare ce experimentează tehnologii anti-piraterie destinate combaterii partajării produselor lor prin rețelele peer-to-peer. Astfel, Sony²⁵ și BMG²⁶ au deja implementate sisteme de protecție la copiere, iar Vivendi Universal implementează tehnologii de utilizare restricționată a produselor sale.

În general, se distinge între măsuri tehnice ce vizează controlul accesului la operă și măsuri tehnice ce controlează utilizarea operii. Măsurile tehnice de control al accesului împiedică o persoană neautorizată să aibă acces la opera protejată prin drept de autor. Printre acestea se pot enumera: procedura identificării (utilizarea numelor de utilizator și a parolilor), utilizarea mijloacelor de criptare. Măsurile tehnice ce controlează utilizarea operii au scopul de a împiedica copierea ilicită a operii ce aduce atingere directă dreptului de reproducere dar și dreptului de comunicare și de distribuire.

Există, de asemenea, sisteme care combină cele două tehnici și sisteme care furnizează informații despre regimul de drepturi asupra operii și asigurând, totodată, trasabilitatea ceea ce permite acționarea împotriva celor care nu respectă aceste drepturi.

Dintre numeroasele măsuri tehnice ce pot fi folosite pentru a juca rolul de identificare și marcare a operelor, amintim: watermarking, identificarea numerică, anvelopa digitală, criptarea.

Watermarking -ul permite inserarea unor informații în codul digital al operii. Acest marcaj este în general invizibil și inaudibil. Inscricționarea este realizată prin tehnica steganografierii care poate fi definită ca "arta și știința comunicării în așa manieră încât maschează însăși existența comunicării".²⁷ Utilizarea cernelii invizibile constituie un exemplu al acestei științe milenare. În mediul numeric, watermarking-ul se bazează pe faptul că imaginile și sunetele în format digital conțin un număr mare de biți a căror suprimare sau modificare nu este perceptibilă utilizatorului uman, fiind astfel posibilă schimbarea acestor biți considerați inutili. Acest lucru explică, de asemenea faptul că tehnica watermarking nu poate fi utilizată operelor literare sau programelor pentru calculator pentru care simpla schimbare a unui bit conduce la modificări majore ale originalului.

În cazul unei opere sonore, linia de cod numeric permite ca marcajul să însereze biți pentru frecvențe imperceptibile urechii umane. Cu ajutorul unui program auxiliar, codul numeric poate fi extras și descifrat.

²⁵ Sony a dezvoltat propriile tehnologii anti-piraterie numite *key2audio* și *key2audioXS* încă din 2002, <http://www.sonydadc.com/products.copy.key2audio.go>

²⁶ BMG folosește din anul 2001 programul anti-piraterie dezvoltat de Macrovision, *Cactus data Shield* care previne transformarea cântecelor în format MP3, <http://www.macrovision.com/>

²⁷ D.Guinier, *La stéganographie. De l'invisibilité des communications digitales à la protection du patrimoine multimédia*, în *Expertises*, iunie 1998, p.196-190.

Acest marcaj poate consta, de asemenea, în adăugarea unui număr de serie. Ca urmare, fiecare imagine este ștampilată și datată de autor într-o manieră care să-i permită să descopere sursa copiei neautorizate a imaginii cu ajutorul unui fișier ce permite refacerea numărului de serie și identificarea utilizatorului licențiat căruia îi aparține imaginea.

Sistemele de identificare numerică²⁸ sub forma codurilor inserate în opere sau care acompaniază circulația operei au ca scop identificarea creațiilor (coduri diferite sunt aplicate diferitelor stadii ale creației), părților interesate (care sunt titularii de drepturi, autorii, producătorii, editorii, titularii drepturilor conexe) așa cum prevăd contractele încheiate relative la opere.

Anvelopa digitală, presupune un proces prin care opera este inserată într-un înveliș sau container numeric care conține informații relative la operă și la condițiile de utilizare a acesteia. Numai răspunzând acestor condiții (plata unei remunerații, utilizarea unei parole de acces) anvelopa este înlăturată și utilizatorul poate accesa opera.

Criptarea este un procedeu folosit în cazul în care opera este transmisă utilizatorilor determinați, caz în care se poate folosi o tehnică de criptografie, în așa fel că numai destinatarii autorizați, care posedă cheia de decriptare, pot decripta opera și, ca urmare, o pot accesa (tehnica accesului condiționat sau a controlului accesului). Aceste tehnici sunt combinate în Electronic Copyright Management System (ECMS) și sunt experimentate în cadrul proiectelor Talisman²⁹, Octalis³⁰.

Se poate menționa de asemenea că Interdeposit³¹ a elaborat un mecanism de gestiune a drepturilor de autor care răspunde unui sistem de identificare internaționale de opere numerice: Inter Deposit Digital Number (IDDN). Acest sistem permite pe de o parte autorului să-și perceapă drepturile prin intermediul unei referințe a operei prin Internet (catalog) și, pe de altă parte, utilizatorului să identifice opera încât să analizeze clauzele contractuale relative la document. Acest sistem înțelege o cheie electronică a unei opere destinată a identifica conținutul său, revendicările dreptului de autor, condițiile de utilizare și exploatare formată dintr-un număr internațional de identificare IDDN (format din codul anului, al țării, al producătorului, al operei și un cod de control) care constituie cartea de identitate a operei.³²

5. Copia privată: excepție sau drept? Una din principalele dificultăți juridice ridicate de măsurile tehnice de protecție a operelor rezidă din antagonismul ce poate exista între aceste măsuri destinate luptei împotriva contrafacerii și pirateriei dar care pot împiedica utilizatorul să profite de excepțiile dreptului de autor.³³ Aceasta deoarece legile naționale, inclusiv legea română prevăd ca excepție posibilitatea reproducerii unei opere, cu excepția partiturilor muzicale, fără consimțământul autorului, pentru uz personal sau pentru

²⁸ Sisteme de identificare numerică au fost realizate la Confederația Internațională a Societăților Autorilor Compozitori, <http://www.cisac.org> și de Asociația Internațională a Editorilor, <http://www.doi.org>.

²⁹ <http://www.tele.ucl.ac.be/talisman>

³⁰ <http://www.tele.ucl.ac.be/octalis>

³¹ <http://www.iddn.ch>; Interdeposit cuprinde ca rețea de organizații de autori inclusiv Agenția pentru protecția programelor pentru calculatoare

³² *Un scellé électronique par l'Internet pour la protection des oeuvres numériques*, în *Expertises*, decembrie 1996, p.418.

³³ Eric A. Caprioli, *Dispositifs techniques et droit d'auteur dans la société de l'information*, www.caprioli-avocats.com publicat în *Melanges offertes à J.P.Sortais*, Ed. Bruylant, Bruxelles, 2002, p.39-72.

cercul normal al unei familii, cu condiția ca opera să fi fost adusă anterior la cunoștința publică, iar reproducerea să nu contravină exploatarea normală a operei și să nu il prejudicieze pe autor sau pe titularul drepturilor de exploatare.³⁴

Care sunt însă limitele acestei noțiuni? Este "copia privată" o excepție sau un drept? În favoarea excepției s-a pronunțat Tribunalul din Paris printr-o decizie din 30 aprilie 2004. O persoană, cumpărând un film pe un suport DVD, și-a dat seama că acesta conținea un dispozitiv tehnic de protecție care l-a împiedicat să efectueze o copie a DVD-ului. Ori, nici o mențiune relativă a acestui dispozitiv nu era inscripționată pe cutia DVD-ului. Persoana a estimat că acest fapt era o atingere a dreptului consumatorului de a fi informat asupra caracteristicilor esențiale ale produsului și a dreptului la copia privată dată prin legea dreptului de autor. Consumatorul a făcut apel la asociația de apărare a drepturilor consumatorilor "UFC-Que choisir" pentru a intenta o acțiune împotriva societății Universal Picture Video, Film Alain Sarde et Studio Canal Images. Instanța pariziană a respins recursul asociației.³⁵ Aceasta a susținut că unul din rolurile copiei private este de a avea o variantă de rezervă în cazul deteriorării suportului original al operei. Dar, în cazul tehnicii actuale există șanse mici ca suportul original al operei protejate să fie ușor deteriorat. Tribunalul a estimat că o copie a unei opere filmografice editat pe un suport numeric nu poate aduce atingere exploatarea normală a operei și a prezumat caracterul infailibil al noii tehnologii. Excepția copiei private nu poate fi acceptată decât în cazul suporturilor nefiabile.

Instanța a considerat că textele referitoare la copia privată din legile dreptului de autor și a drepturilor conexe, indică o excepție și nu un "drept la copia privată", și, ca toate excepțiile, trebuie să fie interpretată strict. Decizia judecătorilor este univocă: "este vorba de o excepție precis circumscrisă și rezervată strict la o folosință particulară, a drepturilor exclusive de care se bucură autorul și titularul drepturilor conexe."³⁶

Adeptii francezi ai "dreptului la copia privată" se bazează pe o sentință a Curții de Apel din Paris din 22 aprilie 2005 care a concluzionat ilegalitatea unui dispozitiv anti-copie prezent pe un DVD ce conținea filmul "Mulholland Drive" de David Lynch. Aceștia acordă însă o importanță prea mare soluției și uită că aportul veritabil la această decizie rezidă din definiția limitei excepției de copie privată. Principiul este acela că o copie a filmului nu poate aduce atingere exploatarea normală a operei și copia privată nu este un drept recunoscut consumatorilor. Faptul că dispozitivul anticopie inserat pe DVD a fost anulat se datorează faptului că excepția la copia privată nu poate fi încadrată decât de texte și nu de dispozitive tehnice. Unul dintre textele majore ce guvernează această excepție este Convenția de la Berna care în redactarea sa actuală prevede condițiile de validitate specifice excepțiilor. Trei condiții trebuie să fie reunite: excepția la copia privată trebuie să răspundă unui caz special, nu trebuie să aducă atingere unei exploatarea normale a operei și nu poate cauza prejudicii nejustificate interesului legitim al autorului. Curtea a estimat în acest caz,

³⁴ Articolul 34 al Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe modificată prin Legea 285/2004 și OUG 123/2005

³⁵ Eric A. Caprioli, *Dispositifs de protection des oeuvres numérisées: la copie privée n'est pas un droit!*, www.caprioli-avocats.com, publicat în decembrie 2004

³⁶ Eric A. Caprioli, *Dispositifs de protection des oeuvres numérisées: la copie privée n'est pas un droit!*, www.caprioli-avocats.com, publicat în decembrie 2004

pe de o parte că au fost îndeplinite condițiile pentru validarea copiei private și, pe de altă parte, a invalidat dispozitivul anticopie.³⁷

Situația copiei private ("pentru uz personal") este reglementată de art. 34 al Legii nr. 8/1996 și necesită câteva explicații având în vedere impactul pe care îl poate avea. În primul rând pentru a nu fi nevoie de autorizare trebuie îndeplinite cumulativ câteva condiții: opera să fi fost adusă anterior la cunoștință publică, reproducerea să fie pentru uz personal sau pentru cercul normal de prieteni, reproducerea să nu contravină exploatării normale a operei și să nu îl prejudicieze pe autor sau pe titularul drepturilor de exploatare.

Prima condiție, opera să fi fost adusă anterior la cunoștința publică, se impune pentru că altfel s-ar încălca dreptul moral de divulgare al autorului, acesta fiind singurul îndreptățit să o comunice sau nu. A doua condiție, reproducerea pentru uz personal sau pentru cercul normal al unei familii, are în vedere modul în care copia se efectuează și care este utilizarea ei. În primul rând este o copie privată, care se realizează într-un mod de cele mai multe ori neprofesionist (fotocopiere, înregistrare audio-video etc...), iar în al doilea rând mediul în care ea va fi utilizată este unul restrâns familial și cercul normal al acesteia. Sintagma din urmă, utilizată de lege, este neclară și lasă la aprecierea celor care aplică legea, ce se înțelege prin "cerc normal al unei familii", putându-se aprecia că e vorba de rudele îndepărtate ale membrilor acesteia³⁸, de prietenii cu care se întâlnesc membrii familiei, sau de toate cunoștințele acestora.

În delimitarea cercului normal al unei familii trebuie avute în vedere și celelalte condiții, printre care neprejudicierea autorului sau a titularului drepturilor de exploatare. În acest context credem că e mai aproape de spiritul legii ideea că prin cercul normal al unei familii s-a dorit indicarea grupului de prieteni cărora li s-ar putea înmâna copia operei. Dacă numărul acestora ar fi foarte mare (de exemplu toate cunoștințele) condiția menționată ar fi flagrant încălcată.

Ultima condiție, neprejudicierea autorului prin realizarea copiei, nu are în vedere înlăturarea oricărei daune materiale ci doar valoarea la care se ridică acestea, deoarece simpla reproducere crează întotdeauna un mic prejudiciu. Legea română nu menționează expres un număr de reproduceri care poate fi realizat fără autorizarea autorului, dar acesta trebuie apreciat având în vedere exact condiția neprejudicierii. S-ar putea realiza o copie pentru fiecare membru al cercului normal al familiei, iar dacă prin absurd acesta ar fi format din toate cunoștințele, prejudicierea autorului ar fi certă.

6. Organizații profesionale de luptă contra pirateriei. A. Asociația Internațională de Proprietate Intelectuală (International Intellectual Property Association - IIPA). Această asociație, creată în 1984 din inițiativa a 6 organizații profesionale americane ale industriei de copyright³⁹, furnizează rapoartele cele mai

³⁷ Eric A. Caprioli, *L'industrie du cinéma confrontée au numérique*, www.caprioli-avocats.com, publicat în *Revue Culture droit*, nr.3, iulie-august 2005, p.30

³⁸ Interpretare cu care nu suntem de acord pentru că legiuitorului nu i-ar fi fost greu să utilizeze cuvântul "rudă".

³⁹ American Film marketing association-AFMA, Association of American Publishers-AAP, Business Software Alliance-BSA, Entertainment Software Association-ESA, Motion Picture Association of America-MPAA, Recording Industry Association of America-RIAA

complete asupra pirateriei clasice ("physical piracy"), publică pe site-ul său⁴⁰ rapoarte naționale și transmite periodic autorităților americane recomandări pentru eventuale sancțiuni comerciale

Raportul publicat pe 4 iunie 2005 prezintă situația pirateriei în 52 de țări din care 18 europene și indică prioritățile propuse în materie comercială pentru anul 2005:

- primul nivel de prioritate (priority foreign country) este ridicat de Ucraina cu pierderi totale de 223 milioane de dolari în 2004 din care 45 milioane în domeniul video și 115 milioane în domeniul audio și cu o rată a pirateriei de peste 90%

- nivelul al doilea al priorităților (priority watch list) cuprinde 14 țări din care una europeană (Federația Rusă)

- în următoarea categorie (watch list) se găsesc 36 de țări din care 16 europene. Din această categorie face parte și România cu pierderi totale de 60 milioane de dolari din care 8 milioane în domeniul video (rata pirateriei de 55%) și 18 milioane în domeniul audio (rata pirateriei de 78%) restul pierderilor fiind înregistrate în domeniul pirateriei software.

Același raport cifrează pierderile în domeniul video la 1635.5 milioane de dolari, iar cele în domeniul audio la 2437.8 milioane de dolari pe anul 2004.

Într-un alt raport sunt prezentate inițiative și priorități ale industriei de copyright⁴¹. Astfel, prioritatea majoră este în aria pirateriei Internet și impactul asupra comerțului electronic. Aceasta deoarece rata acestei piraterii este în creștere alarmantă în condițiile în care tot mai multă populație are acces la rețea. Prima cerere pentru combaterea acestei probleme este stabilirea unei infrastructuri legale efective care include ratificarea și implementarea tratatelor WIPO pentru Internet⁴², trebuind a fi depuse eforturi pentru implementarea obligațiilor acestora. Creșterea sănătoasă a comerțului electronic, depinzând de securitatea în mediul electronic a transmisiilor de date, multe din ele protejate de legile copyright-ului, rămân în balanță.

O altă prioritate o reprezintă pirateria discurilor optice și reglementarea efectivă a producției de discuri optice în țările care sunt incapabile să contracareze această problemă. Deoarece capacitatea globală de producție a discurilor depășește cererea generală, utilizarea acestui exces pentru producția pirată a condus la inundarea pieții cu discuri pirate ce conțin materiale protejate prin lege.

În ceea ce privește țara noastră, în raportul special⁴³ pentru România se arată că în 2004 guvernul a publicat o strategie națională a proprietății intelectuale prin care se urmărește armonizarea legilor locale cu cele ale Uniunii Europene și cu standardele internaționale. Industria de înregistrări se găsește în fața problemei constante a mării cantități de materiale ilegale (CD, DVD, casete) care intră în țară, investigațiile arătând că rețele organizate transportă produse piratate, în general, în cantități mici, sub 1000 de bucăți, pe rute diferite pentru a reduce riscul pierderilor.

Industria de înregistrări se confruntă, de asemenea, cu problema cauzată de înregistrările locale de CD-uri muzicale. Acestea sunt înregistrate în forma originală sau transformate în MP3 în apartamente private; cataloagele pirate sunt apoi anunțate pe Internet și distribuite, la cerere, prin serviciul poștal clasic sau prin rețele de tineri în zone

⁴⁰ www.iipa.com

⁴¹ Eric H. Smith, *Piracy of Intellectual Property*, 25 mai 2005, www.iipa.com

⁴² WIPO Copyright Treaty și WIPO Performances and Phonograms Treaty

⁴³ International Intellectual Property Alliance, 2005 Special 301 Report: Romania, p.415-429, www.iipa.com

controlate de grupuri ilegale. Prețul acestor CD-uri este între 10% și 90% din prețul originalului.

Potrivit aceluiași raport, o problemă urgentă este încărcarea și descărcarea fișierelor în Internet prin intermediul calculatoarelor din Internet cafe-uri. În 2004, industria de înregistrări a identificat 315 site-uri ce conțineau fișiere și oferea CD-uri ilegale spre vânzare. Din acestea, 160 erau bazate pe server-e ale provider-ilor din România. Industria de muzică (UFPR) a contactat sau a trimis note de încetare a activității către aceste site-uri și acestea și-au șters conținutul sau și-au încheiat activitatea.

B. International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)⁴⁴. În ceea ce privește industria de discuri, sursa cea mai completă este IFPI. Ultimul raport publicat în 23 iunie 2005 arată că unul din 3 discuri vândute în lume sunt copii ilegale creând o piață pirată a muzicii în valoare de 4,6 miliarde de dolari. Dar creșterile în pirateria discurilor au fost încetinite la cel mai mic nivel în ultimii 5 ani, parțial datorită eforturilor făcute în țări ca Mexic, Brazilia, Hong Kong, Paraguay și Spania. Astfel, rata de creștere a numărului discurilor piratate de muzică a fost în 2004 de 2%, cel mai mic nivel de creștere înregistrat din ultimii 5 ani, dar numărul de 1,2 miliarde discuri piratate este aproape dublu față de anul 2000. Pirateria CD-r este predominantă în America Latină, Sudul Europei și India cu o rată de 6% în 2004. Valoarea pieții de muzică pirată a fost de 4.6 miliarde de dolari.

IFPI publică o listă prioritară a primelor 10 țări în care rata pirateriei depășește 50%: Brazilia, China, India, Indonezia, Mexic, Pakistan, Paraguay, Rusia, Spania și Ucraina.

C. Motion Picture Association of America (MPAA)⁴⁵. În cazul industriei cinematografice, sursa cea mai importantă este MPAA care se sprijină pe o rețea de asociații naționale de luptă contra pirateriei. Pentru regiunea Europa, Asia de mijloc și Africa (EMEA) există 31 de programe majore anti-piraterie. Pirateria video a rămas una dintre problemele majore în regiune în ciuda creșterii numărului de discuri optice piratate și răspândirii rapide a activităților pirate pe Internet. Turcia este considerată problema principală în Europa în domeniul pirateriei discurilor optice, producția internă de VCD-uri piratate luând locul importului masiv de astfel de produse. Conform MPAA și asociațiilor germane de luptă contra pirateriei, Germania a devenit, prin avântul tehnologiei numerice, o piață atractivă pentru piraiți, majoritatea discurilor provenind din Rusia. Se arată că 62% din discuri sunt distribuite via Internet, dar paralel se dezvoltă comerțul stradal (25%), în timp ce distribuția în grupuri închise practică de adolescenți reprezintă 10%.

⁴⁴ Site-ul oficial al *International Federation of the Phonographic Industry (IFPI)*, <http://www.ifpi.org>

⁴⁵ Site-ul oficial al *Motion Picture Association of America (MPAA)*, <http://www.mpa.org>